

FORMATIV BAHOLASH ORQALI PEDAGOGIK O'QUVCHILARNING METAKOGNITIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Uralova Ma'rifat Shonazarovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti o'qituvchisi

E-mail: Uralovamarifat26@gmail.com

Annotatsiya

Baholash o'quvchi natijasini qayd etish bilan birga, keyingi o'rganish bosqichini aniqlashga ham xizmat qilishi kerak. Formativ baholashda maqsad, muvaffaqiyat mezon, o'quv faoliyatining dalillari va teskari aloqa o'zaro bog'langan jarayon sifatida qaraladi. Tezida muammoning nazariy-metodik jihatlari tizimli tahlil qilinib, o'qituvchi faoliyatini tashkil etishga yo'naltirilgan konseptual model taklif etiladi. Ish nazariy-uslubiy tahlilga asoslangan bo'lib, unda empirik tajriba natijalari da'vo qilinmaydi.

Kalit so'zlar: formativ baholash, metakognitsiya, mezon, teskari aloqa, o'z-o'zini baholash, o'quv refleksiyasi pedagogik .

Kirish

Baholash o'quvchi natijasini qayd etish bilan birga, keyingi o'rganish bosqichini aniqlashga ham xizmat qilishi kerak. Formativ baholashda maqsad, muvaffaqiyat mezon, o'quv faoliyatining dalillari va teskari aloqa o'zaro bog'langan jarayon sifatida qaraladi. Ushbu muammoni hal etishda o'quv maqsadi, o'quvchining faol harakati, o'qituvchining metodik yordami va baholashning yagona tizimda ishlashi muhim. Tadqiqotning maqsadi mazkur omillarning o'zaro bog'liqligini ochib berish va amaliyotga mos tashkiliy-metodik yechimlarni asoslashdan iborat.

Tadqiqot yondashuvi

Mazkur ishda pedagogik tushunchalarni qiyosiy tahlil qilish, didaktik jarayonni tarkibiy qismlarga ajratish, tizimlashtirish va konseptual modellashtirish usullaridan foydalanildi. Taklif etilayotgan bosqichlar o'qituvchining rejalashtirish

faoliyatini tartibga soluvchi tavsiyaviy model bo'lib, ularning samaradorligi alohida empirik tadqiqotda tekshirilishi lozim.

1. Baholashning rivojlantiruvchi funksiyasi

Pedagogik vazifa avvalo o'quvchining qanday bilim va ko'nikmaga erishishini aniqlashdan boshlanadi. Mazmun, metod va vosita o'rtasidagi uyg'unlik bo'lmasa, tashkiliy yangilikning o'zi ta'lim sifatini oshirmaydi. Shu bois o'qituvchi kutilayotgan natijani kuzatiladigan harakatlar orqali ifodalashi, topshiriqni ushbu natijaga bog'lashi va muvaffaqiyat mezonini oldindan belgilashi kerak.

2. Aniq mezon va deskriptorlar bilan ishlash

Mazkur yondashuvda o'quvchi passiv tinglovchi emas, bilish jarayonining faol ishtirokchisi hisoblanadi. Topshiriqlar oddiy tushunishdan tahlil, taqqoslash va mustaqil xulosaga tomon murakkablashib borishi zarur. Bosqichlar orasidagi izchillik o'quvchi uchun tushunarli yo'l xaritasini yaratadi, o'qituvchiga esa yordam hajmini vaziyatga mos o'zgartirish imkonini beradi.

3. O'z-o'zini va o'zaro baholash mexanizmlari

Pedagogik jarayonning ushbu tarkibiy qismi o'qituvchidan muntazam kuzatuv, moslashuvchan qaror va o'quvchi bilan mazmunli muloqotni talab qiladi. Fikr-mulohaza umumiy baho bilan cheklanmasligi, bajarilgan ishning kuchli jihati, aniqlangan qiyinchilik va uni bartaraf etish uchun keyingi amaliy qadamni ko'rsatishi lozim. O'quvchi xatoni muvaffaqiyatsizlik belgisi sifatida emas, o'rganish jarayonining ma'lumot manbai sifatida qabul qilishi muhim.

Bunda pedagogik moslashuv o'quv maqsadidan chekinish degani emas. Aksincha, umumiy natijaga olib boruvchi turli yo'llar, topshiriq formatlari va yordam darajalarini asosli tanlash nazarda tutiladi. O'qituvchi qo'llab-quvvatlashni asta-sekin kamaytirib, o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini kengaytiradi.

4. Baholash ma'lumotlariga tayangan pedagogik qarorlar

Pedagogik jarayonning ushbu tarkibiy qismi o'qituvchidan muntazam kuzatuv, moslashuvchan qaror va o'quvchi bilan mazmunli muloqotni talab qiladi. Fikr-mulohaza umumiy baho bilan cheklanmasligi, bajarilgan ishning kuchli jihati, aniqlangan qiyinchilik va uni bartaraf etish uchun keyingi amaliy qadamni ko'rsatishi lozim. O'quvchi xatoni muvaffaqiyatsizlik belgisi sifatida emas, o'rganish jarayonining ma'lumot manbai sifatida qabul qilishi muhim.

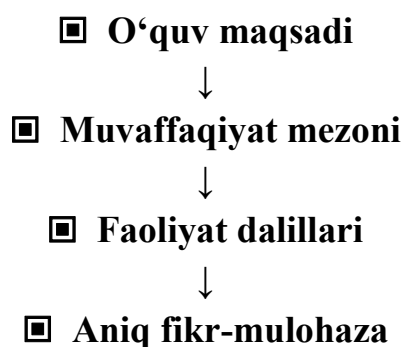
Bunda pedagogik moslashuv o'quv maqsadidan chekinish degani emas. Aksincha, umumiy natijaga olib boruvchi turli yo'llar, topshiriq formatlari va yordam darajalarini asosli tanlash nazarda tutiladi. O'qituvchi qo'llab-quvvatlashni asta-sekin kamaytirib, o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini kengaytiradi.

1-jadval. Pedagogik modelning amaliy tarkibiy qismlari

Tarkibiy qism	Amaliy vazifa	Baholash mezon
Maqsad va mezon	Kutilgan natijani ochiq bayon etish	Tushunarliklik
Kuzatuv	O'quv faoliyatidan dalil to'plash	Izchillik
Teskari aloqa	Keyingi qadamni ko'rsatish	Aniqlik va amaliylik
O'z-o'zini baholash	Natijani mezon bilan solishtirish	Refleksiya chuqurligi

Jadvaldagi mezonlar baholashni bir xil qolipga solish uchun emas, balki o'quvchining rivojlanish dinamikasini kuzatish va metodik qarorlarni dalillarga tayangan holda qabul qilish uchun xizmat qiladi.

1-rasm. Tavsiya etilayotgan pedagogik jarayonning konseptual sxemasi

▣ Qayta urinish

Muhokama

Modelning ustunligi pedagogik jarayonni o'zaro bog'liq qarorlar ketma-ketligi sifatida ko'rsatishidadir. Uning amaliy qo'llanishi o'quvchilar yoshiga, fan xususiyatiga, darsning davomiyligiga va mavjud resurslarga moslashtirilishi kerak. Taqdim etilgan sxema konseptual xarakterga ega: undagi bosqichlar samaradorligini miqdoriy tasdiqlash uchun oldindan belgilangan mezonlar asosida kuzatuv yoki pedagogik tajriba o'tkazish talab etiladi.

Xulosa

Tahlil shuni ko'rsatadiki, ko'rib chiqilgan pedagogik yondashuv samarali bo'lishi uchun aniq maqsad, o'quvchining faol ishtiroki, mos metodik yordam, mezonli baholash va refleksiya yagona tizimda tashkil etilishi lozim. Taklif etilgan model darsni rejalashtirish va tahlil qilish uchun uslubiy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Kelgusida uning natijadorligini turli yosh guruhlari va fanlar kesimida empirik tekshirish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Vygotsky L. S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
- Bruner J. S. The Process of Education. Harvard University Press, 1960.
- Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning. Assessment in Education, 1998, 5(1), 7–74.
- Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback. Review of Educational Research, 2007, 77(1), 81–112.